

Sygn. akt I ACa 919/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski (spr.)
Sędzia:	SA Ewa Popek
Sędzia:	SA Jolanta Terlecka
Protokolant	Anna Szymanek-Leziak

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2015 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa M. Ś.

przeciwko K. S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 4 sierpnia 2014 r. sygn. akt I C 739/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda M. Ś. na rzecz pozwanej K. S. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie radcy prawnemu P. K. wynagrodzenie w kwocie 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych powiększone o podatek VAT (łącznie (...)) – trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden złotych) za pomoc prawną z urzędu udzieloną powodowi w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 919/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił powództwo M. Ś. przeciwko K. S. o zobowiązanie jej do złożenia oświadczenia woli. Ponadto sąd obciążył powoda kosztami procesu zasądzając od niego na rzecz pozwanej 3617 zł oraz orzekł o wynagrodzeniu na rzecz adwokata ustanowionego z urzędu dla powoda.

Za podstawę rozstrzygnięcia sąd wskazał następujące ustalenia i wnioski :

Umową darowizny w formie aktu notarialnego z dnia 21 października 2008 r., powód M. Ś. darował na rzecz swojej córki K. S. nieruchomości składającą się z działek oznaczonych ewidencyjnymi numerami (...) łącznej powierzchni 0,3957 ha, położoną w P., gmina K., wraz z częściami składowymi, tj. domem mieszkalnym częściowo podpiwniczonym wraz z garażem i budynkami gospodarczymi, dla której Sąd Rejonowy w K. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...). Na podstawie § 5 wskazanej umowy darowizny ustanowiona została na rzecz powoda na darowanej nieruchomości nieodpłatna osobista służebność zamieszkiwania w jednym pokoju w domu mieszkalnym według wyboru uprawnionego oraz prawo korzystania z kuchni i łazienki w tym domu.

Przed zawarciem umowy powód przez wiele lat przebywał poza granicami kraju. W dniu 7 maja 2004 r. doznał urazu mózgu podczas pracy na budowie w I. w T.. W ośrodka medycznym rozpoznano u niego porażenie połowiczne prawej strony mózgu oraz częściowy niedowład związany z udarem w rejonie środkowej tętnicy mózgu i prawej przedniej tętnicy mózgu. Córka powoda – pozwana K. S. miała wówczas 18 lat, powód pozostawał wówczas z żoną (matką pozwanej) od kilku lat w faktycznej separacji. Po odbyciu leczenia powód w dniu 17 lipca 2004 r. został przewieziony do Polski, gdzie powrócił do domu rodzinnego w P.

i zamieszkiwał razem z córką K. S. (pозwaną) oraz obecnie byłą żoną, z którą niegdyś pozostawał w związku małżeńskim od 1985 r. Po powrocie powód wykazywał postawę roszczeniową wobec pozwanej, gdyż wymagał ciągłego zainteresowania swoją osobą. Pozwana obsługiwała powoda

i służyła mu pomocą w czynnościach dnia codziennego. Dwa lata później pozwana wyjechała do (...) Podczas jednego z jej krótkich pobytów w kraju, wysunięta została propozycja darowania jej przez ojca przedmiotowej nieruchomości, na co powód przystał w zamian za spłatę jego zobowiązań finansowych w kwocie 28.000 zł, co pozwana uczyniła po dokonaniu przez powoda przedmiotowej darowizny na jej rzecz.

W okresie od 8 do 28 września 2004 r. powód przebywał w Klinice Publicznego Szpitala (...) w L. w Oddziale Neuroradiologii. Następnie w okresie od dnia 28 września do dnia 29 października 2004 r. przebywał w Klinice (...) w L., uczęszczał też na zabiegi rehabilitacyjne w szpitalu w K. oraz K.. Podczas leczenia oraz zabiegów rehabilitacyjnych zalecono mu systematyczne przyjmowanie leków oraz konieczność poruszania się z czworonogiem.

W okresie od dnia 1 listopada 2008 r. do dnia 21 października 2010 r. powód z własnej inicjatywy przebywał w Domu Pomocy Społecznej w K. oraz w prywatnym Ośrodku Opiekuńczym w K. D.. Po powrocie na nieruchomość darowaną pozwanej zajął jeden z pokoi o powierzchni 25 m⁽²⁾ z dostępem do kuchni i łazienki. Stan fizyczny powoda umożliwia mu wykonywanie samodzielnie zwykłych czynności życia codziennego, w tym np. samodzielne umycie samochodu. Powód korzysta z pomocy innych osób przy drobnych czynnościach, takich jak np. zrobienie większych zakupów, gotowanie, czy sprzątanie. Nikt nie utrudnia powodowi tych czynności, powód ma też swobodny dostęp do części składowych całej darowanej pozwanej nieruchomości. Utrzymuje też kontakty ze znajomymi, którzy spędzają z nim, na miarę swoich możliwości, wolny czas. Pozwana nie utrudnia powodowi korzystania z darowanej nieruchomości, bowiem przebywa od 2006 r. poza granicami kraju, w (...) Pozwana jest córką powoda z drugiego małżeństwa. Od czasu dokonania darowizny powód widział córkę trzy razy, relacje powoda z pozwaną nie są dobre, obecnie strony nie rozmawiają ze sobą, powód ma pretensje do pozwanej, iż ta nie reaguje na to, że pozostaje on w złych stosunkach z matką pozwanej, co utrudnia bezkonfliktowe zamieszkiwanie powoda na darowanej nieruchomości. Pozwana ma dwoje dzieci, do chwili obecnej przebywa poza granicami kraju, drugi syn pozwanej N. S. urodzony dnia (...) w E. został tam ochrzczony w dniu 18 sierpnia 2013 r.. Pozwana w czasie pobytu w A. wysyłała powodowi kartki świąteczne, informowała listownie ojca o ważniejszych wydarzeniach w jej życiu, jak np. narodziny jej dzieci. Podczas pobytów pozwanej w Polsce odwiedzała ona powoda. Opłaty za energię elektryczną i wodę zużytą przez powoda na darowanej jej nieruchomości pokrywa pozwana. W dniu 30 lipca 2010 r. (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w K. zaliczył powoda do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Przez okres ponad pół roku pozwana była zobowiązana do łożenia na rzecz powoda – ojca, alimentów w kwocie po 200,00 zł miesięcznie, a obowiązek ten został uchylony wyrokiem Sądu z dnia 22 lica 2011 r.

Postanowieniem Prokuratury Rejonowej w K. z dnia 5 września 2011 roku odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w okresie od bliżej nieustalonego dnia kwietnia 2011 r. do dnia 19 sierpnia 2011 r. w P. nad powodem M. Ś.

W piśmie z dnia 16 kwietnia 2012 r. skierowanym do córki K. S., powód M. Ś. oświadczył, iż z powodu rażącej niewdzięczności odwołuje darowiznę przekazaną jej aktem notarialnym z dnia 21 października 2008 r. i w celu zwrotu przedmiotu darowizny domaga się osobistego stawienia się w kancelarii notarialnej celem złożenia oświadczenia woli o zwrocie przedmiotu darowizny. Pozwana K. S. nie zareagowała wezwaniem zawartym w tym piśmie.

Wyrokiem nakazowym z dnia 19 grudnia 2011 r. Sąd Rejonowy w K. II Wydział Karny obwinionego M. Ś. uznał za winnego tego, że w okresie od 16 do 17 sierpnia 2011 r. w miejscowości P., przy ul. (...), umyślnie zniszczenie kwiatów na szkodę M. Ś. (1) i za to wymierzył mu grzywnę w wysokości 550 zł oraz obowiązek zapłaty szkody w kwocie 230 zł na rzecz pokrzywdzonej.

Z kolei wyrokiem nakazowym z dnia 17 września 2012 r. Sąd Rejonowy w K. II Wydział Karny uznał M. Ś. winnym tego, że w dniu 11 sierpnia 2012 r. około godziny 13⁰⁰ w miejscowości P., przy ul. (...), umyślnie dokonał uszkodzenia zamka w drzwiach wejściowych do mieszkania oraz uszkodził bolec mocujący sztabę zamknięcia drzwi od piwnicy o łącznej wartości 70 zł na szkodę K. S. oraz dokonał kradzieży pięciu klamek od okien oraz klódki od drzwi do piwnicy o łącznej wartości 130 zł na szkodę pozwanej, za co wymierzył mu grzywnę w wysokości 200 zł oraz obowiązek zapłaty równowartości uszkodzonego oraz ukradzionego mienia w łącznej kwocie 200 zł na rzecz pokrzywdzonej.

Powód M. Ś. ma 74 lata, jest od 2007 r. emerytem, a wcześniej pobierał świadczenie rentowe. W I. pracował ponad 10 lat, utrzymywał sporadyczny kontakt z rodziną, zaś w ostatnim okresie przed wypadkiem z 2004 r. w ogóle zaprzestał kontaktów z rodziną. Pozwana K. S. ma 28 lat, nie posiada wyuczonego zawodu. Od 2006 r. wraz mężem i dziećmi przebywa w (...). Kontakty pozwanej z powodem (ojcem), nigdy nie były szczególnie bliskie, bowiem kiedy pozwana była dzieckiem powód przez wiele lat był nieobecny w jej życiu i nie utrzymywał z nią kontaktu, bowiem przez kilka lat pracował w I.. Konflikt pomiędzy stronami narodził się w chwili, kiedy powód rozwiódł się z żoną (matką pozwanej), wrócił do Polski i zamieszkał z nią na darowanej nieruchomości. Powód ma pretensje do pozwanej, że ta nie reaguje na rzekome akty znęcania się fizycznego i psychicznego, jakich dopuszcza się wobec powoda była żona powoda i nie służy mu pomocą i opieką. Powód w chwili dokonywania darowizny nie cierpiał na chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy, czy też innego rodzaju zaburzenia psychiczne.

W ocenie sądu pierwszej instancji ustalony na podstawie zebranych dowodów stan faktyczny nie dawał podstawy do uwzględnienia powództwa. Sankcja przewidziana w art. 898 § 1 k.c., w postaci prawa do odwołania darowizny jest obwarowana przesłanką rażącej niewdzięczności jakiej względem darczyńcy musi się dopuścić obdarowany, aby odwołanie było skuteczne co zdaniem sądu pierwszej instancji w tej sprawie nie zostało wykazane. Powód nie może pogodzić się z tym, że jego córka (pозwana) przebywa poza granicami kraju, zaś on zmuszony jest mieszkać z byłą żoną, z którą stosunki nie układają się dobrze i dochodzi między nimi do częstych konfliktów, a w istocie relacje te stanowią ich zarzewie, które niejednokrotnie kończą się interwencjami policji, bądź sprawami sądowymi. Być może też powodem kieruje chęć odwołania darowizny i przekazania nieruchomości innej osobie, która zajęłaby się powodem w okresie choroby, niedołęstwa czy niepełnosprawności związanej z postępującymi u niego schorzeniami i ogólnym stanem zdrowia. Niewątpliwie strony obecnie pozostają ze sobą w konflikcie, jednak nie utrzymują stosunków. Natomiast nasilenie tych konfliktów nie wykracza poza ramy zwykłych konfliktów rodzinnych, co wyklucza, aby zachowanie pozwanej mogło być potraktowane jako dające podstawę do odwołania darowizny. Dlatego też sąd pierwszej instancji uznał, że w niniejszej sprawie brak jest podstaw do uznania, że zachowanie pozwanej wyczerpuje znamiona „rażącej niewdzięczności” w rozumieniu przepisu art. 898 § 1 k.c. Sąd podniósł, że pozwana, która od kilku lat nie przebywa w kraju, podejmowała kroki, aby przywrócić normalne, pozbawione obecnych konfliktów stosunki z ojcem. Bezskuteczność zaś tych starań wynika z postawy powoda.

Powyższa analiza skutkowałą oddaleniem powództwa.

Wyrok sądu pierwszej instancji zaskarżył powód apelacją z dnia 24 listopada 2014 r. , w której zarzuca :

1) naruszenie art. 233 § 1 kpc przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów co ujawniło się wyciągnięciem wniosków, że pozwana nie dopuściła się względem powoda rażącej niewdzięczności w sytuacji gdy zachowanie pozwanej posiadało takie cechy ;

1) naruszenie art. 328 § 2 kpc przez brak wskazania w uzasadnieniu dlaczego sąd dał wiarę zeznaniom świadków strony pozwanej, natomiast odmówił wiarygodności zeznaniom powoda co spowodowało niemożność ustalenia jaki stan faktyczny stanowił podstawę rozstrzygnięcia oraz brak pełnego wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku, a jedynie przytoczenie przepisów prawa, które sąd błędnie zastosował ;

2) naruszenie art. 898 § 1 i 2 kc przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że nie doszło do rażącej niewdzięczności w stosunku do powoda, a w konsekwencji oddalenie powództwa.

Wskazując na powyższe domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie domagał się uchylecia wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja nie jest zasadna.

Ustalenia faktyczne dokonane przez sąd pierwszej instancji są prawidłowe i sąd odwoławczy przyjmuje je za własne. Prawidłowa jest również ocena stanu faktycznego pod kątem prawa materialnego, którą sąd odwoławczy również podziela.

Zarzut przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów jest zupełnie bezzasadny gdyż przedstawiona na k 5-7 uzasadnienia wyroku (k.204-205 akt sprawy) ocena zebranych w sprawie dowodów została dokonana w sposób prawidłowy z uwzględnieniem charakteru sprawy, wzajemnych relacji między świadkami i ich stosunku do stron.

Obszerne uzasadnienie apelacji jest w istocie rzeczą własną interpretacją relacji między stronami z wyolbrzymioną krzywdą powoda jakiej rzekomo ma doznawać od pozwanej w sprawie córki. Taka ocena sytuacji stron, opiera się tylko na relacjach powoda, które nie znajdują jednak wsparcia w innych dowodach przeprowadzonych w sprawie. Dlatego słusznie sąd pierwszej instancji odmówił wiary twierdzeniom powoda w zakresie zarzutów stawianych pozwanej.

Dokonując ponownej oceny wzajemnych relacji między stronami należy podkreślić, że między stronami nie było nigdy zbyt ciepłych relacji gdyż powód pracował za granicą i pozwana jako dziecko miała bardzo ograniczony z nim kontakt. Brak jest dowodów (żaden z zeznających w sprawie świadków nie potwierdza, że pozwana zabiegała (namawiała powoda na dokonanie na jej rzecz darowizny. Ten fakt zresztą nie miałby znaczenia dla oceny skuteczności odwołania darowizny. Brak jest dowodów potwierdzających tezę, że po dokonaniu darowizny pozwana miała osobiście zaopiekować się powodem, gdyż w dacie dokonania darowizny powód pozostawał w związku małżeńskim i jego żona z nim mieszkała, zresztą mieszka tam do chwili obecnej mimo, że od 6 lat są już po rozwodzie. Takiej tezie przeczą również działania samego powoda, który bezpośrednio po dokonaniu darowizny z własnej inicjatywy zamieszkał przez pewien czas w domu pomocy społecznej. Ten bezsporny fakt uwiarygodnia twierdzenia byłej żony powoda (k.162 v.), wg której powód celowo wyzbył się majątku aby uzyskać finansowanie kosztów pobytu w domu pomocy społecznej ze środków pomocy społecznej pozostających w dyspozycji Gminy.

Okoliczności sprawy wskazują, że darowiznę uczynioną przez powoda na rzecz pozwanej nie można traktować jako typowej darowizny, w wyniku której następuje bezpłatne przysporzenie w majątku obdarowanego. Darowizna ta skutkowałą spłatą przez pozwaną zadłużenia powoda w wysokości 20.000 zł (sąd pierwszej instancji błędnie wskazał iż była to kwota 28.000 zł co słusznie zarzucił autor apelacji). Pozwana do chwili obecnej nie odnosi żadnej korzyści z przedmiotu darowizny, a jedynie ponosi wydatki związane z nieruchomością i dostawą mediów.

Nie zostały dowiedzione zarzuty (stanowiące również uzasadnienie pozwu), że pozwana nie udzieliła powodowi pomocy w 2012 r, kiedy powód się przewrócił, gdyż pozwana temu zaprzecza, a przebieg tego zdarzenia zarówno pozwana, jej matka, jak również świadek D. K. wskazana przez powoda (k. 174 v.) zupełnie inaczej relacjonują niż powód, a matka pozwanej twierdzi, iż powód był wówczas pod wpływem alkoholu, czego również nie wykluczała D. K.. Żaden ze świadków zeznających w sprawie nie wskazywał na konkretne zachowania pozwanej, które można by zinterpretować jako rażącą niewdzięczność. Nawet świadek powoda D. K. zeznając o „niewdzięczności córki” zaznacza, że „...ja tego nie zauważyłam” (k. 175 v.). Podnieść również należy, że powód nawet formułując pismo (k.34 i 35), w którym odwołuje darowiznę również nie wskazuje na konkretne czyny i zachowania pozwanej, które miałyby uzasadniać taką reakcję powoda, a posługuje się kodeksowymi sformułowaniami o „rażącej niewdzięczności, znęcaniu się psychicznym, moralnym i fizycznym, czynach przestępnych” itp bez odniesienia tych prawniczych zwrotów do konkretnych działań pozwanej.

W świetle powyższego sąd pierwszej instancji dokonując oceny zebranego materiału dowodów, która skutkowałą oddaleniem powództwa nie przekroczył granic swobodnej oceny materiału dowodowego, gdyż dowody zgromadzone w sprawie ocenione zgodnie z wymogami art. 233 § 1 kpc nie pozwalały na wydanie rozstrzygnięcia jakiego domaga się powód. Tym samym nie zachodzi zarzucane naruszenie art. 898 § 1 i 2 kc.

Reasumując należy stwierdzić, że brak jest podstaw do przypisania pozwanej zachowań, które mogłyby być uznane za rażącą niewdzięczność. Sam powód zeznając w trybie art. 299 kpc oświadczył, że córka nie zachowywała się względem niego niewłaściwie (k.182 v. - nagranie), a źródłem tego procesu są nieporozumienia z byłą żoną. Powód pozostaje z nią w konflikcie, ale jest to konflikt nie zawiniony przez pozwaną, ani też pozwana mieszkając de facto za granicą nie ma wpływu na jego przebieg, ani rozmiary. Stosunki między stronami nie są poprawne i prawidłowe, ale jest to wynik przede wszystkim zachowań powoda, a nie pozwanej. Sprawy sądowe jakie toczyły się z udziałem powoda zakończyły się jego skazaniem co wskazuje, że jednak negatywne zachowania powoda zostały w tych procesach wykazane. Ponadto należy podnieść, że powód jest osobą, która mimo posiadanych ułomności w znacznym zakresie funkcjonuje samodzielnie, prowadzi samochód, utrzymuje kontakt z dwiema opiekunkami, które pomagają mu w czynnościach, których nie jest w stanie wykonać sam. Zamieszkuje z nim jego była żona. Nie znajduje się zatem w sytuacji, w której byłby pozbawiony kontaktu z innymi osobami czy też możliwości zapewnienia mu w razie konieczności opieki lekarskiej. Wymagania stawiane przez powoda wobec pozwanej żeby świadczyła osobistą opiekę nad nim i w rezultacie wyekskmitowała matkę ze wspólnego miejsca zamieszkania są w okolicznościach tej sprawy nieuzasadnione, a już na pewno nie uzasadniają uwzględnienia powództwa. Wymagania powoda sprowadzają się do tego, aby córka (pозwana) w konflikcie jaki istnieje na linii powód - była żona (matka pozwanej) stanęła po jego stronie, a zwróciła się przeciwko własnej matce. Tak postawa nie może zyskać aprobaty sądu.

Co do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 kpc to sąd pierwszej instancji wskazał, że zeznania wszystkich świadków (również strony powodowej) są w przeważającej części wiarygodne, gdyż opis faktów dokonywany przez świadków był podobny, natomiast różnice dotyczyły nie faktów, a ocen jakie świadkowie prezentowali, ale przedmiotem oceny sądu są fakty, a nie oceny prezentowane przez świadków. Odmowa (częściowa) wiarygodności zeznaniom powoda przedstawiona na k. 204 v. jest uzasadniona, gdyż jak wyżej wskazano zeznania jego w zakwestionowanej części nie znajdują wsparcia w pozostałym materiale dowodowym.

Zarzut braku pełnego wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku jest o tyle bezzasadny, że przy oddaleniu powództwa sąd nie musi wskazywać podstawy prawnej wyroku gdyż właśnie brak podstawy prawnej do uwzględnienia powództwa skutkuje jego oddaleniem.

Reasumując powyższe wyrok sądu pierwszej instancji jest prawidłowy, a apelacja powoda jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Dlatego Sąd Apelacyjny w Lublinie na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w wyroku. O kosztach sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc oraz § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust 1 pkt 2 oraz § 17 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. – w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. (Dz.U. z 2013 r. poz.490 tekst jedn).